

ЛЬВІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ФІЗИЧНОЇ КУЛЬТУРИ

Кафедра спортивної медицини, здоров'я людини

Хавелко Г.С.

**ДІАГНОСТИКА ПОВЕДІНКИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У
ПРЕВЕНТИВНОМУ ВИХОВАННІ**

Лекція з навчальної дисципліни

„Методика проведення превентивної виховної роботи ”

для студентів спеціальності 014.14 Середня освіта (здоров'я людини)

“ЗАТВЕРДЖЕНО”

на засіданні кафедри спортивної
медицини, здоров'я людини

„28” серпня 2019 р. Протокол №
1

Зав.каф _____ Шиян О.І.

Львів 2019

Тема. ДІАГНОСТИКА ПОВЕДІНКИ УЧНІВСЬКОЇ МОЛОДІ У ПРЕВЕНТИВНОМУ ВИХОВАННІ.

План

1. Педагогічна діагностика.
2. Вивчення особистості учня.
3. Анкетування.
4. Вивчення особистості учня у навчальному процесі.

Виховна робота у школі розпочинається з педагогічної діагностики. Як зазначав К. Д. Ушинський, щоб виховати людину в усіх відношеннях, треба знати її в усіх відношеннях. Кожному вчителю-вихователю доводиться підбирати діагностичні методи, аби вивчити особистісні якості колективу

Важливу роль у навчально-виховному процесі відіграє вміння педагога зорієнтуватися у складностях та особливостях впливу на учнівську молодь в сучасний період.

1. ПЕДАГОГІЧНА ДІАГНОСТИКА.

Специфіка професійного завдання педагога полягає в превентивному вихованні, педагогічній профілактиці правопорушень. Вона визначається необхідністю корекції соціально-педагогічної ситуації життєдіяльності підлітків, виявлення та глибокого аналізу деструктивних факторів, які зумовлюють девіантну поведінку неповнолітніх.

Підґрунтям грамотної, результативної корекційної роботи є діагностична спрямованість процесу превентивного виховання.

Педагогічна діагностика - це методи і принципи, за допомогою яких визначається стан або стадія того чи іншого педагогічного явища, з метою використання сил і засобів превентивного виховного впливу.

Її суть полягає у виявленні факторів негативного впливу на учнів, пошуках стратегії позитивної соціальної адаптації підлітків на основі їх захисту, допомоги у виявленні соціально цінних орієнтацій. Вона дає можливість з'ясувати та врахувати причини психічних механізмів відхилень у поведінці учнів, впливу соціальних відхилень на спосіб життя учнівської молоді, макро і мікро середовища та соціуму на вибір нею правомірної чи неправомірної поведінки.

Вибір підлітком поведінки зумовлений рядом факторів. Негативна її спрямованість визначається, перш за все, споживацько-мотиваційною і цілісно-смісловою регуляцією соціальної поведінки. Це проявляється в тому, що, розвиваючись морально і соціально, неповнолітній відчуває на собі вплив негативних проявів мікросередовища. При цьому особливість підліткового мікросередовища виступає у вигляді провокуючого, сприятливого чи стримуючого стану. Залежність від мікросередовища є помітною в умовах криміногенності того соціального середовища, в якому активно проявляються традиції підліткової субкультури. Тому в розробці діагностичної процедури, виборі алгоритму діагностики, корекційних методик важливим для педагогічного колективу є знання соціального середовища, в якому перебуває учень.

Алгоритми такої діагностики можуть бути різноплановими, включаючи критерії-показники рівнів вихованості учнів, різного роду анкети тощо.

2. ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ.

Учнівський колектив професійно-технічного навчального закладу є різноманітним. Учні мають різні риси характеру, здібності, нахили та звички. В

поведінці одних виявляються здебільшого позитивні риси, поведінка інших суперечлива і треті - активно чи позитивно заперечують процес виховання та навчання.

Закономірно, що для успішної роботи з учнями педагогу необхідно знати як позитивні, так і негативні прояви поведінки учнів й уміти зосередитися на позитивних рисах особистостей.

Педагог, який хоче визначити недоліки виховання, повинен шукати в ньому добре, яке при кропіткій роботі можна перетворити в позитивні риси характеру, задовільну поведінку. Вивчення особистості учня ми починаємо зі ставлення до навчально-виробничого процесу, заходів виховного впливу і рівень готовності до самовиховання. Знаючи мотиви поведінки учня, його ставлення до колективу і до самого себе можна правильно будувати процес виховання, з'ясувати як виховні та позакласні заходи впливають на поведінку учня, якою мірою вони є результатом виховного впливу, якими змінами в організації виховної роботи вони викликані.

Глибоке вивчення особистості учня дозволяє вирішувати конкретні завдання, пов'язані з його вихованням. Значення особистості учня сприяє організації системи виховання, роботі в групі, реалізації індивідуального підходу. Вивчення особистості дає змогу педагогові правильно сформувати навчальну групу, зробити підбір учнів в органи самоуправління, застосувати методи і прийоми педагогічного впливу.

3. АНКЕТУВАННЯ. ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ.

1. Загальні дані про учня: вік, освіта, місце проживання.
2. Фізичний розвиток та стан здоров'я.
3. Умови сімейного виховання: склад сім'ї, освіта батьків і посада, матеріальні житлово-побутові умови, характер взаємовідносин між батьками і дітьми.

4. Успішність: причини неуспішності, становлення до навчальної діяльності, до окремих навчальних предметів, професійна спрямованість учня.
5. Ставлення до праці в училищі і дома, який вид праці найбільше любить.
6. Суспільна активність, чи має громадські доручення, як ставиться до їх виконання.
7. Участь в гуртках і спортивних секціях.
8. Статус в колективі, характер взаємовідносин з вчителями, товаришами, особливості відносин з оточуючими.
9. Чи має друзів, хто вони, на якій основі будуються дружба.
10. Яка дисципліна в училищі, вдома, які порушення дисципліни допускає, які застосовувалися засоби впливу.
11. Чи має необхідні навички культури поведінки.
12. Особливості пам'яті, уяви мови.
13. Найбільш типові психічні стани: переважають процеси збудження, заторможеності чи врівноваженості.
14. Характер інтересів, нахилів, здібностей.
15. Які моральні якості, риси характеру намагається виховувати в собі?
16. Плани на майбутнє, професійна спрямованість.
17. Особливості розвитку морально-вольових якостей.
18. Як використовує вільний час, чим займається, з ким спілкується.
19. Характер читацьких інтересів.
20. Коло знайомств поза училищем.
21. Ставлення до природи, звірів, птахів тощо.
22. Найбільш яскраво виражені риси характеру.

23.3 якого віку даний учень характеризується як важковихований?

24. Які позитивні якості відмічались в учня раніше?

25. Які позитивні риси і якості є в нього зараз?

26. Які негативні якості відмічались в учня раніше?

27. Які негативні риси і якості є в нього зараз?

Схема - картка вивчення домашніх умов учня

1. Склад сім'ї.
2. Місце праці батьків та інших членів сім'ї, їх посади.
3. Матеріальне забезпечення сім'ї.
4. Житлові умови.
5. Культурний рівень сім'ї (освіта членів сім'ї, наявність бібліотеки).
6. Чи має учень своє робоче місце?
7. Хто контролює виконання учнем режиму дня?
8. Чи є у учня свої сімейні обов'язки?
9. Хто дорослий у сім'ї приділяє більше уваги дітям?
10. Які заходи заохочення і покарання застосовується до дітей?
11. Чи є у сім'ї шкідливі впливи на дітей?
12. Зв'язок сім'ї з училищем.

Примітка: Успіх вивчення домашніх умов учня залежить великою мірою і від поведінки вчителя. Від самого початку зустрічі з батьками слід створити атмосферу довіри, доброзичливості, повідомити мету свого візиту. Бесіду про дітей починати з характеристики позитивних сторін їх характеру і поведінки.

4. ВИВЧЕННЯ ОСОБИСТОСТІ УЧНЯ В НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ.

Виховна робота починається з педагогічної діагностики.

Як зазначав К. Д. Ушинський, щоб виховати людину в усіх відношеннях, треба знати її в усіх відношеннях. Кожному вчителю-вихователю доводиться підбирати діагностичні методи, аби вивчити особистісні якості колективу. В цій важливій справі заступник директора з виховної роботи може надати значну допомогу у вигляді набору різних методик. При цьому слід пам'ятати:

Як правильно скласти анкету?

1. Визначити основне завдання-проблему.
2. Розчленувати його на складові; припустити, на підставі яких відомостей можна буде зробити певні висновки.

Тип запитань. Запитання можуть бути відкритими, закритими, напівзакритими. Формулювання їх мусить бути коротким, ясним за змістом, простим, точним, однозначним.

Структура анкети. Ропочинати треба з відносно простих запитань, потім пропонувати більш складні. Бажано згрупувати запитання за змістом.

Зовнішнє оформлення Перед запитанням зазвичай розміщують звернення до учасників опитування, інструкцію щодо заповнення анкети.

В кінці слід подякувати учасникам.

Анкета. «Моє навчання»

Підкресліть у тексті або допишіть:

1. Навчитися мені: а) цікаво; б) не цікаво; в) не знаю.

2. Найулюбленіші мої предмети

3. Виконуючи самостійну роботу, я:

а) одразу ж берусь до справи, працюю завжди швидко; б) спочатку намагаюсь зрозуміти завдання, ретельно все обмірковую, але потім дію без вагань, швидко;

в) дуже довго думаю, не можу почати виконання завдання, відчуваю себе невпевнено;

г) завжди хвилююсь, відчуваю себе неспокійно, тому що

д) відчуваю себе завжди спокійно, тому що

4. Найчастіше я:

а) не розумію мети роботи;

б) не розумію завдання;

в) не знаю, як його виконати;

г) не вмію контролювати хід своєї роботи;

д) не знаю, як перевірити результат;

є) не вмію правильно розподілити час.

5. Я дуже ціную допомогу вчителя, товаришів (так, ні).

6. Якщо б я був учителем, то таким учням, як, я б допоміг у такому:

Анкета. «Стимули»

1. Старанно й охоче виконую самостійну роботу, коли: а) завдання цікаве (так, ні, не знаю); б) вона важлива для вивчення предмета; в) розумію, що вона

необхідна для моєї професійної підготовки; г) вважаю, що можу її виконати; д) хочу заслужити схвалення вчителя; є) впевнений, що вона важлива для інших.

2. У роботу включаюся швидше, якщо: а) цього вимагає вчитель; б) хочу отримати високу оцінку; в) боюся отримати незадовільну оцінку; г) використовуються технічні засоби.

3. Самостійна робота проходить успішніше, якщо виконую завдання: а) один; б) з групою товаришів; в) у двох з товаришами; г) за постійного керівництва вчителя.

4. Працювати самостійно цікавіше якщо: а) успішно виконуючи завдання; б) обстановка на уроці доброзичлива; в) сувора дисципліна; г) вчитель схвалює роботу; д) застосовуються залікова система. \

Анкета. «Самостійна робота»

Шановні друзі, обведіть кружечком ті відповіді, котрі виражають вашу думку.

1. Ви ставитесь до самостійної роботи: а) позитивно; б) негативно; в) байдуже.

2. В ній вас приваблює: а) можливість поповнити та поглибити завдання; б) можливість бути самостійним; в) бажання перевірити свої знання; г) бажання отримати оцінку; д) що ще? Допишіть.

3. Вам цікаво виконувати такі види самостійної роботи: а) роботу з учнем; б) з додатковою літературою; в) з таблицями; г) розв'язання задач, виконання вправ; д) підготовка творів; є) лабораторні роботи; є) трудові завдання; ж) що ще? Допишіть.

4. Вам потрібна допомога вчителя: а) пояснення завдань; б) користування; в) перевірка та аналіз результатів.

5. На ваш погляд, треба вміти: а) відводити більше часу на уроці на самостійну роботу; б) частіше пропонувати творчі завдання; в) не задавати домашнього завдання; г) частіше пропонувати індивідуальне завдання; д) що ще? Допишіть.

Анкета. «Виявлення домінуючого мотиву навчання»

На уроці учням пропонується виконувати самостійно за вибором завдання, які різняться за: а) складністю та характером діяльності (творча або репродуктивна); б) практичною або теоретичною спрямованістю пізнавальної діяльності; в) характером виконання завдання (індивідуальне або групове).

Одночасно кожен учень отримує аркуш, в котрому позначено позиції, що відбивають причину вибору того або іншого завдання:

1. Бажання себе випробувати .
2. Краще пізнати свої можливості з даного предмета.
3. Інтерес до предмета.
4. Бажання якомога більше дізнатись з даної галузі науки.
5. Корисно знадобиться в майбутній роботі.
6. Цей предмет і ці завдання необхідні для подальшої освіти.
7. Упевненість в успіху з даного предмета.
8. Легко навчатися.
9. Бажання подолати труднощі.
10. Цікаво спілкуватися з товаришами на уроках з даного предмета.
11. Бажання мати авторитет серед товаришів, оскільки цей предмет престижний у даному колективі.
12. Подобається вчитель. Бажання бути знавцем та освічено людиною, цікавою для друзів. Бажання бути готовим до самостійного життя Бажання бути духовно багатим, культурним і корисним для суспільства. Щоб не ляли батьки, вчителі. Це неприємно.

Всі названі мотиви навчання вчитель розподіляє за вісьмома основними напрямками, що дозволяє йому судити про значимість для учня завдань, які він вибирає:

Аналіз вибраних мотивів дозволить учителю розділити учнів на **три групи**:

Перша група включає учнів, які сприймають навчання з позиції справжньої необхідності.

Друга група учнів відбиває думку, що спонукальна сила сьогодення та майбутнього однакова.

Третя група учнів підкорює свої навчальні інтереси тільки цілям майбутнього, сприймаючи перебування в училищі як «тимчасове» життя, що має для них обмежену та вимушену цінність.

Застосування педагогічних методів і принципів на основі превентивного виховання дозволить педагогу легко зорієнтуватися у складностях та особливостях впливу на учнівську молодь в сучасний період.

Література:

1. Єжова О. О. Формування ціннісного ставлення до здоров'я в учнів професійно-технічних навчальних закладів : монографія / Ольга Єжова. — Суми : МакДен, 2011. — 412 с.

2. Оржеховська В.М. Превентивна педагогіка: навч. посіб. / В.М. Оржеховська, О. І. Пилипенко. — О. : ТОВ «Інтерпрінт», 2006. — 284 с.

3. Оржеховська В.М. Про концепцію превентивного виховання / В.М. Оржеховська // Практична психологія і соціальна робота. — 1999. — № 5

4. Оржеховська В.М. Профілактика девіантної поведінки неповнолітніх : навч. посіб. / В.М. Оржеховська, Т.Є. Федорченко. — Черкаси : ПП Чабаненко Ю.А. — 2008. — 375 с.

5. Федорченко Т. Є. Профілактика девіантної поведінки школярів в умовах соціокультурного середовища: соціально-педагогічний аспект : моногр